

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΕΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ
ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

17
1923

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ. Σ. Π. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΑΙ ΚΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΝ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΙ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τὸ ἐπ' ἀριθ. III' κατάλοιπον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἐξῆς :

1) Ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Λάμπρον φερούσης χρονολογίαν « Ἐν Ζευγολατιῷ (Μεσσηνίας) τῇ 7 Αὐγούστου 1907 » καὶ ἐπογραφὴν Περικλῆς Μαράζας. Κατὰ παράκλησιν τοῦ Λάμπρου ἀναφέρει ὁ Μαράζας ὅσα γνωρίζει καὶ ἠδυνήθη γὰ ἐξακριβώσῃ περὶ τοῦ ὀνόματός τοῦ χωρίου « Ζευγολατιῷ ».

2) Ἄξια τριῶν τεμαχίων χάρτου ἐφ' ὧν ἔχουσι γραφῆ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἀλφαβητικῶς τοπωνυμιαί.

3) Δύο φύλλον χάρτου, ἐφ' ὧν ἔχουσι γραφῆ διάφορα κέντρα προφανῶς ἀνακοινώσεως ἢ διαλέξεως περὶ τοπωνυμίων τῆς Πελοποννήσου μετὰ ἱστορικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς Πελοποννήσου ἐν ἀρχῇ. Τὰς κεντρικὰς τιτάς ἰδέας, ὡς φαίνεται, εἶχεν ὁ Λάμπρος πρὸ ὀφθαλμῶν, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ὅταν ὠμίλει περὶ τῶν τοπωνυμίων τῆς Πελοποννήσου.

4) Δύο φύλλον χάρτου, ἐφ' ὧν προχείρως ἔχουσι γραφῆ τοπωνυμιαί καὶ σχετικὰ περὶ τούτων.

5) Ὑπομνήματος τοῦ Μ. Δάλλα πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ Παρθενού. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο φέρει ἐξωθεν τὰ ἐξῆς :

Πρὸς

*τὸν Κύριον Πρόεδρον τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος
(τοῦ Παρθενού)*

Κύριε Πρόεδρε.

Ἄδυνατὸν γὰ παρευρεθῶ εἰς τὴν αὐριανὴν συνεδρίασιν ὑποβάλλω τὸ συνημμένον ὑπόμνημα.

Ἴσως αἱ ἐν αὐτῷ περὶ τῆς Θεσσαλίας, πληροφορίαι θέλουσι χρησιμεύσει εἰς τὴν συζήτησιν περὶ μετονομασίας τῶν ξενοφάνων γεωγραφικῶν ὀνομάτων.

Μεθ' ὑπολήψεως

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Νοεμβρίου 1896

*Πρόεδρος
Μ. Δάλλας*

*Ε.Σ.Δ. της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006*

Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ δευτέρου φύλλου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀρχεται τὸ ὑλέμνημα, τὰ ἐξῆς: «Υπόμνημα ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ φιλολογικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου Παρνασσῶ ἀνακοινώσεως τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1898». Τὸ ὅλον ὑπόμνημα ἀποτελεῖται ἐκ πέντε σελίδων, ἐν αἷς ὑποδεικνύεται τὸ ἀναγκαῖον τῆς μετωνυμίας καὶ ἔπειτα ἀναφέρεται ὅτι «Αἱ δημοτικαὶ ἀρχαὶ καὶ τῶν τριῶν δήμων τῆς ἐπαρχίας Ἀγινῆς προσεπαθήσαν νὰ καταρτίσωσι πίνακα τῶν διαφόρων χωρίων τῶν χρησιμοποιηθέντων ἀλλαγὴν ὀνόματος ἀναθεῖσαι τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τινὰς λογίλους. Κατὰ πρῶτον ἐπετεύχθη ἡ ἀκριβὴς ἀπόδοσις τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων ἀφίνομεν εἰς τὴν κρίσιν τῶν εἰδικῶν περὶ τὴν ἀρχαίαν τοπογραφίαν ἀνδρῶν» καὶ

β) Ἐξ σελίδων, ἐφ' ὧν ἔχουσι γραφῇ ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ὑπὲρ τὴν ἐπιγραφὴν Αἱ κατὰ γενικὴν τοπωνυμια τῆς Πελοποννήσου» παρατηρήσεις τινὲς περὶ τῶν κατὰ γενικὴν τοπωνυμιῶν τῆς Πελοποννήσου. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω γίνεται δῆλον ὅτι πρόκειται περὶ ἀνακοινώσεως γενομένης ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐν τῷ φιλολογικῷ τμήματι τοῦ Παρνασσῶ. Τὴν ἀνακοίνωσιν ταύτην δημοσιεύομεν κατωτέρω.

Κ. Ι. Δ.

Αἱ κατὰ γενικὴν τοπωνυμια τῆς Πελοποννήσου.

Ἀπὸ μακρῶν ἤδη ἐτῶν ἐν τε τῷ ἑμῷ Πανεπιστημιακῷ φροντιστηρίῳ καὶ σποράδην ἐν τισὶ τῶν συγγραφῶν μου κατέδειξα πλὴν τῆς ἀνάγκης καθ' ὅλου τῆς μελέτης τῶν Ἑλληνικῶν τοπωνυμιῶν καὶ εἰδικώτερον τῶν τῆς Πελοποννήσου τὴν ἰδιάζουσαν σημασίαν ἣν ἔχουσιν αἱ κατὰ γενικὴν ἐκφερόμεναι ὀνομασίαι τύπων.

Καὶ καθ' ὅλου μὲν εἶνε εὐχῆς ἔργον νὰ μελετηθῶσι καὶ διακριθῶσιν αἱ τε ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ αἱ τῆς Πελοποννήσου τοπωνυμια κατὰ γλώσσας ἀντιπροσωπευούσας τὰ διάφορα στρώματα τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις οἰκήσεων καὶ ἐποικίσεων. Εἶνε δὲ τὰ στρώματα ταῦτα πλὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸ σλαβικόν, τὸ φραγκικόν, τὸ ἀλβανικόν καὶ τὸ τουρκικόν.

Καὶ εὐκολος μὲν εἶνε ἡ καθ' ὅλου τοιαύτη διάκρισις μετὰ ἐπιστάσις γινομένη. Ἀλλὰ πλὴν αὐτῆς πρέπει νὰ ἐπιστηθῇ ἡ προσοχὴ εἰς τὸ φαινόμενον τῶν κατὰ γενικὴν ἐκφερομένων τοπωνυμιῶν. Ἡ παρακολούθησις τοῦ φαινομένου τούτου δὲν ἔγεινε μέχρι τοῦδε

προσηκόντως. Ἰδίως δὲ ὑφρονίστηκε περὶ αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν Πελοπόννησον, εἰς ἣν καὶ μόνην περιορίζομαι εἰδικώτερον ἐνταῦθα ἢ τε ἐπίσημος Ἑλλάς καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν σιδηροδρόμων Πειραιῶς Ἀθηνῶν Πελοποννήσου.

Ἄν λάβωμεν ἕπ' ὄψιν τὰς ἐπισήμους ἀπογραφὰς τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὰ δρομολόγια καὶ τὰς ἐπὶ τῶν σταθμῶν ἐπιγραφὰς τοῦ σιδηροδρόμου, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἐπεκράτησεν ἡ ἀντίληψις, ὅτι τὰ εἰς τὸν φθόγγον *η* λήγοντα ὀνόματα πρέπει νὰ φαντασθῶμεν γραφόμενα διὰ τοῦ *ι* καὶ ὅτι χάριν ἀρχαϊσμοῦ εὐπρεπὲς εἶνε νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰυτὰ τὴν δῆθεν ἐκπεσοῦσαν κατάληξιν *ον*. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθησαν τὰ παράδοξα ὀνόματα Γεωργίτζιον, Καλούδιον, Καραμανώλιον, Καρνέσιον, Κατσιγκριον, Κυριάκιον, Λεοντάριον, Λαγοκοίλιον, (Λιγγίτζιον), ἐνῶ εἶναι φανερόν, ὅτι ἐν ταῖς τοπωνυμίαις ταύταις ἔχομεν τὰ ὀνόματα κτητόρων Γεωργίτζη, Καλούδη, Καραμανώλη, Καρνέση, Κατσιγκρη, Κυριάκη, Λεοντάρη, Λαγοκοίλη, Λιγγίτζη. Κατὰ τοῦ διαστρόφου τοιαύτης τάσεως ἤδη ἐνωρὶς εἶχεν ἀντεπεξέλθει ὁ μακαρίτης Ἀντώνιος Μηλιαράκης, ὅστις, ἐν γένει κεκηρυγμένος περὶ τῆς μὴ μεταβολῆς τῶν ὑφισταμένων παρ' ἡμῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων, παρατήρησε καὶ τὰ ἐξῆς· «Ἡ τάσις δ' αὕτη ἐφθασε μέχρι καὶ τοῦ σημείου τῆς προσθήκης καὶ καταλήξεων εἰς ὀνόματα μὴ ἐπίδεκτικὰ τούτων· οὕτω δὲ παρήχθησαν τερατώδη ὀνόματα· τὸ χωρίον Χασάνη (τοῦ) ἐκ τοῦ κτήτορος μετεβλήθη εἰς Χασάνιον, τοιαῦτα τὸ Γεροκατζούλιον (γρ. Γεροτσακούλιον) Βιλιατσίκιον, Νικολήτσιον καὶ ἄλλα»¹.

Ὅτι αἱ τοιαῦται τοπωνυμίαι πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐκφερόμεναι κατὰ γενικὴν ὑπόκειται ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Ὁ ἡμέτερος λαὸς ἔχων τελείαν συνείδησιν τῆς κτητικῆς σημασίας τῶν τοιούτων ὀνομάτων συνδέει αὐτὰ πλειστάκις πρὸς γενικὴν τοῦ ἄρθρου, λέγων τοῦ Πέτα, τοῦ Σπάτα καὶ ὄχι τὸ Πέτα, τὸ Σπάτα. Ὅμοίως τοῦ Δημητρόπου, τοῦ Γεωργίτζη, τοῦ Λεοντάρη καὶ οὐχὶ τὸ Δημητρόπου, τὸ Γεωργίττσι(ον), τὸ Λεοντάρι(ον).

1. Ἐν τῷ Ἀσπεὶ τῆς 6—7 Ἰανουαρίου 1892 ἀρ. 396, ὅτε ἀνεκίνησαν τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων ζήτημα οἱ Καιροὶ καὶ ὁ κ. Ν. Σχινῆς. Προβλ. καὶ ὅσα περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν γεωγραφικῶν ὀνομάτων λέγει ὁ Μηλιαράκης ἀλλαγῶν (Γεωγραφία πολιτικὴ νῆα, καὶ ἀρχαία τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας. Ἐν Ἀθήναις 1885 σ. ια').

Εἶνε δ' ἡ κατὰ γενικὴν χοῆσις τοπωνυμιῶν ἱκανῶς ἀρχαῖα καὶ
 δηλοῖ περὶ μὲν χωρίων ὄντος τοῦ λόγου τὸν κτήτορα, περὶ δὲ κτι-
 σμάτων ἐνίοτε καὶ τὸν κτίστην. Ἡ δὲ ἀρχαιοτέρα παρὰ Βυζαν-
 τίνους ἐκφορὰ εἶνε ἢ μετὰ πληθυντικῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἄρθρου.
 Οὕτως ἐλέγετο τὰ Τα Βοραδίου,¹ τὰ Κύρου, τὰ Ἀνθε-
 μίου, τὰ Προμότου,² τὰ Ἐλευθερίου, τὰ Ἀντιόχου,
 τὰ Ἀρματιου, τὰ Καρπιανοῦ καὶ ἕξῃς.

1. Ἐν τῷ ὀνόματι τούτῳ κτήτορα ὑπονοεῖται ἡ μονὴ Βοράδιον. *I'ra Pargoire A propos de Boradion en t'ep Byzantinische Zeitschrift Tom. IB' (1903) σ. 450.2.*

2. Αὐτόθα σ. 449 κ. ε'.